

Jens Peter Adolph Windberg

Levnedsskildring

Copyright © 2012 Inge Ruth Larsen

Hørve 1999.

Dette skrift er redigeret af barnebarn Inge Ruth Larsen, født Windberg d. 18. maj 1929, datter af Harald Windberg, født d. 20. april 1907, død d. 20. oktober 1987 og Astrid Windberg, født Hald, d. 9. november 1908, død d. 30. august 1978.

Omskrevet af oldebarn nr. 4 Ann Hansen, født Larsen d. 8. april, 1956, datter af Inge Ruth Larsen og Kristian Erik Larsen født d. 17. maj 1924.

J. P. Adolph Windberg var født d. 26. februar 1874 og døde 26. oktober 1960.

Erindringer fra barneårene 1878 og til 1952, hvor jeg sidder som enkemand i en lille lejlighed i Annisse på Sjælland, 78 og 1/2 år gammel.

Indholdsfortegnelse

En Ebeltoftdrengs eventyrlige omskiftelser og en rejse til Mongoliet	3
Barndoms erindringer	3
Min skoletid	6
Ungdomstiden i Ebeltoft	9
Soldatertiden	10
Voksen, nygift forsørger i København	10
Enkekejserinde Dagmars Lazaret i Manchuriet	11
Hjemrejsen igennem Rusland	12
Arbejdspladser i København	13
<i>Mødet med Kronprins Christian (X)</i>	14
Første Verdenskrig og flytning til Jylland	14
Flytning til Skovby St.	16
Tilbage til Sjælland	16
Konen dør	17
Smidt ud af datter og svigersøn	18
Opdateringer til barndom erindringerne	19
<i>Hos bonden Muesslæt</i>	19
<i>Lærer Dantser</i>	20
<i>Tyrebesøg i sengen</i>	20
<i>De sidste ark vil jeg ofre på lidt af hvert.</i>	20
<i>1920 - 1937</i>	21
<i>Hunden Dina og hesten Musse</i>	21
<i>Andre heste</i>	22
<i>Barnebarn og jordbærtid</i>	23
<i>Om hunden Dina</i>	24

En Ebeltoftdrengs eventyrlige omskiftelser og en rejse til Mongoliet

Barndoms erindringer

Mine forældre: min far, Jens Peter Petersen, født 19. marts 1840 og død 17. december 1902.

Min mor, Clara Olavia Jensine Petersen, født Windberg 29. april 1842, død 25. oktober 1928.

De var ægteviede 28. november 1869 i Draaby.

Dette er afskrift efter en gammel bibel, som min bedstefar købte og skrev i eftersom børnene fødtes, men ved den femte var det sidste gang min bedstefar kunne indføre navnet, senere var det kordegn Nissen Jul, der fik æren at skrive i bibelen, som var et klenodie i familien og går i arv, for tiden er den i min besiddelse, men skal overgå til min søn efter min død.

Først vil jeg forsøge at skildre min bedstefar, som jeg husker temmelig godt, skønt jeg kun var ca. 6 år, da han døde. Han havde et kraftigt sort hår og et gråsprængt langt fuldskæg, var godt skolelært, skrev gammel dansk meget fint, som det ses i bibelen. Han var kunstvæver, vævede franske sjal og hovedtørklæder m.m. og lavede smykker, brocher og perler af rav, som han selv ledte op på stranden og opkøbte af andre, som fandt noget. Han selv boede ved Boeslum Strand, mellem Elsegårde og Boeslum, lige ud for Hjelm.

Min bedstefar var fra København, søn af en svensk skomager, havde mange søskende, der alle var håndværkere, en var murermester i København, en var hattemager i Randers, mange søstre, men nogle døde under koleraepidemien. Hans far hed Svend Windberg og stammede fra Helsingborg egnen, hvor navnet endnu findes en hel del af.

Disse rige gaver kom min mor tilgode, som jeg senere skal vende tilbage til.

Jeg husker de sidste dage min bedstefar levede, jeg var der hver dag, måske flere gange om dagen og sad stille ved hans seng og forstod jo ikke han skulle gå bort. Bedstefar ville gerne, jeg var der, men min bedstemor ville ikke have mig, så hun nægtede mig somme tider adgang, hun var en streng dame, min bedstefar var god ved os børn. Jeg har fået to lussinger af min bedstemor, men de var nu ærligt fortjent, jeg skulle bære varm middagsmad om til bedstemor, hun boede i den gamle Accisebod ved Kobberledet, hvor de store drenge havde legeplads og spillede bold, de listede så mig til at løbe efter bolden og så blev jo maden kold. Bedste lå mest i sengen og der måtte jeg jo så hen og aflevere, så tog hun fat i mig, til hun fik mærket om maden var varm, ellers vankede der en ordentlig en på hovedet, men det værste kom, når min mor fik at vide, at maden var kold, så fik jeg en afstraffelse, som jeg huskede i lang tid. Min mor var en kraftig kone og hænderne sad løse, der var mange som skulle opdrages og vi skulle nok lære at lystre.

Min bedstefar hed Jens Harald Windberg og min bedstemor Karen Windberg, født Christensen, min bedstefars far, altså min oldefar, hed Svend Windberg og var skomager og har boet ved Nørrevold og et par andre steder.

Min ældre søstersøn, som gransker i gamle minder, har fundet de steder, hvor hans tipoldefar har boet, han har gransket hele familien, er i besiddelse af megen viden om mange ting.

Mine forældre blev ægteviede i Ebeltoft Kirke af Pastor Jensen, den 28. november 1869. Jeg kommer nu til mine søskende :

1. min ældste søster, Jenny **Marie** Katrine, født 11. april 1870
2. Anna Augustine Frederike, født 28. januar 1872
3. Jens Peter **Adolph** W., født 26. februar 1874. (Det er mig, som skriver disse erindringer)
4. Christian **Oluf** Eduard, født 13. september 1876
5. Clara, født 6. december og død 21. december 1878
6. Niels-Christian, født 22. november 1879, senere farversvend
7. Søren **Ludvig Ansgar**, født 18. september 1881, senere skomager
8. **Karen** Louise Ottilia, født 3. februar 1884.
9. Jens **Harald** Windberg, født 15. april 1886, opkaldt efter Bedstefar
10. Knud, født 13. januar 1888
11. En lille pige døde lige efter fødselen.

Inden min skolegang opleves jo en hel del, som vel er noget man bedst husker, selv om noget af det kun er lidt tåget.

Det første sted jeg kan huske, var hos en mand, som hed Svensen, en rigtig gammel arrig mand, som vi børn var bange for. Han havde langt gråt skæg og hans kone var en ren furie mod børnene. De havde fire lejligheder at udleje, foruden deres egen trange mørke huller. Kalkede vægge, små vinduer, komfur fandtes ikke, et hul i noget murværk med en rist, altid røg i køkkenet, ingen kakkelovn, det måtte mine forældre selv anskaffe, der var et kogerum, hvor min mor kunne bage en kage eller et brød, når hun satte gråt papir for kakkelovnslågen, den var nemlig med huller i, vel nok for pynt, men brødet smagte dejligt, selv om der ret ofte var revet kartofler i melet, det var ikke ret tit, der var råd til denne luksus. Huslejen var 4 kr. om måneden, men vi flyttede snart derfra og længere ned på Nedergade ved en gammel enke, som de kaldte Røgmutter, leje 40 kr. årlig, men der var det umuligt at være, det røg, så vi fik tårer i øjnene hele dagen, så blev huset købt af et nyt postbud ved navn Løjstrup. Røgmutter kom i fattighuset og vi flyttede længere ned af Nedergaden hos en gammel mand, de kaldte Bulefar, han var meget flink, boede til gaden i et langt hus, i den ene ende var en pigeskole, hvor jeg fik mine første undervisninger i ABC, jeg var kun 5 år, men lærerinden ville hellere have mig inde end udenfor, hun var flink og børnene var glade for hende.

Vor lejlighed var i gården, der var et hus med to lejligheder, i den ene boede, kan jeg huske, en svensk kone, manden kan jeg ikke huske, men jeg kan huske, at loftet var skilt af på midten med lægter og brædder, der pillede de hul og hentede af vores tørv og brændsel, så klagede min mor til værten og så måtte de flytte.

Vi havde en dejlig have der, ud til den berømte Smedens Bæk, som altid løb igennem et rør i en mur, som var sat op for at skærme, så vandet ikke kunne forurennes, der hentede vi vand og skibene forsynede sig der med fersk vand.

I min barndom var der megen sejlads til Ebeltoft, der var jo ingen bane, skib to gange om ugen fra Århus og en gang om ugen fra København, da kunne man komme til København for 3,50 kr. på dæksplads, ingen kahyt fandtes. Jeg husker en af damperne, den havde tre master og hed Avanti, har engang sejlet med den, min første tur til København i 1892, en frygtelig sejllads i storm, glemmer det aldrig. Til Århus gik en som hed Helgenæs og en som vist nok hed Falken, en lille uskyldig en, det var ikke meget den kunne laste, nej.

De store skonnerter, som kom med kul eller Finnerbådene, som kom med trælast til Konsul Nielsen, eller dem som kom for at hente korn fra købmændene, så var der liv på den gamle havn. Ebeltoft havde også skib i havnen, ja næsten altid. Gamle skipper

Hansen i Kirkegyden ejede jagten Pilen, når han skulle rigge til og ud og sejle, havde han den gamle fisker Veje som matros, så var der sjov for os drenge. Det var velbekendt at gamle Skipper Hansen var bange for al for megen blæst, som regel kom han tilbage, når de havde nået Ahlhagen, han sejlede ellers mursten for teglbrænder Kasper til Århus, men det blev ikke mange ture på en sommer, om vinteren lå Pilen fast i havnen. Matrosens hyre var 1 kr. plus kosten om dagen. Vi drenge havde en frisk barndom, mange prægtige legepladser, ture i skoven på Ahl og se til Søren Svensk, som boede i en stor jordhule, hele huset gravet ned i jorden, taget af stænger, græstørv, tang og lyng, der nede boede han og hans kone med hele besætningen, en stud, en ko, tre får, gris og høns, der var lidt mørkt, men et par steder under taget var der et lille vindue, røgen gik op i et hul i taget. Kakkelovn med kogerum, brændsel, lyng og kvas, om sommeren et eldorado.

Så døde konen og Søren Svensk flyttede ind til Ebeltoft og byggede sig et nyt rigtigt hus, der boede han så sammen med sin søn og svigerdatter, nu er de borte alle sammen, dem kom jeg meget til, var bydreng for sønnens kone, som havde fransk vask og strygning. Men der var jo også Skandsen, der var vel nok en tumbleplads, senere blev den plantet helt til med gran og fyr, har selv været med at sætte planter i hul, også på Strandkær Bakker og på Ahl Plantagerne. Min far passede planteskolen i skoven for Skovfoged Sicher, så jeg fik tidligt lært at luge de små træer, når de stod i bedene i planteskolen, senere fik jeg lov at være med, når de skulle plantes ud i skoven. Jeg gik også i byen og hentede brændevin på et lille anker, som tog seks pottes, så fik jeg 10 øre, et kræmmerhus bolcher af købmanden, som boede ved Nørreport, den længst borte, så jeg havde to km. at gå, men så fik jeg en stor kagemelmad af skovfogedkonen. Sådan et anker varede en uge og kostede 168 øre, man slikker sig om munden når man tænker på det.

Så havde vi jo også Skelhøjene at se til, med den henrivende udsigt til Kattegat, Jærnhatten, Boeslum- over Engene, hvor Artilleriet fra Århus i flere år havde skarpskydning fra Stokhøjene ud over engene og ud i Kattegat. Udsigt til Bøgebjerg Skoven, Skovgårde og Ahlgården og til Helgenæs og hele Mols, Fuglesø og Trehøje, Femmøller, Lyngsbækgårds skov og marker, Handrup Hoved og Handrup gårdene, som har mark til Vigen, Egsmark og Landevejen ind til den da næsten glemte dejlige by langs vigen med sine tusindårige gamle tangdiger og sine gamle, men dog kønne bindingsværkshuse og de store købmandsgårde, som nu for en del står tomme og unyttede hen. Og glemt er de store dage, som valgdage, når der kom i hundredvis af bønder kørende i alle slags vogne, fra fine proprietær vogne og bøndernes to-stolede og arbejdsfjedervogne til husmændenes stive kasse- eller fjellevogne, nogle med fine velplejede fede heste, andre forslæbede magre krikker, til de nu ikke mere kendte studespand.

Så var der liv i den gamle by, alle var på færde, store og små, trængsel på alle værtshuse og det ene hotel som byen den gang var ejer af, senere gik det fallit, nu er der fem og dog er der overfyldt om sommeren.

Ebeltoft er blevet opdaget, udvidet og fornyet. Ja, de valgdage, da gik det varmt til, der mødte Sabro som ung mand og slog et slag for demokratiet med gamle Neergaard, der faldt mange sandheder som var ilde hørt af proprietærene, på hotellet fortsattes jo møderne om aftenen og det var meningen at Sabro skulle kanøfles. Sabro havde udgivet en pjece, som undertegnede med flere unge havde været i omegnens byer og uddele.

Vi var sammen om aftenen for at beskytte den unge mand, han led ingen last, men nogle store manser fik dem en varm omgang at køre hjem med. Det var vel en af de sidste gange, der var valg på denne måde.

Men videre med barneårene, der var jo nok at tage vare på om sommeren med at fiske og stryge rejer. Min onkel var fisker og lavede mig et prægtigt net, fangede mange rejer, som var nemme at sælge til herskaberne oppe i byen, for 25 øre for en pot, så var der skrubberne, når der var lavvande og der kun stod lidt vand mellem sandrevlerne, da kunne man se skrubberne. Når de havde basket sand over dem, så man kun kunne se øjnene og lidt af formen i sandet, så trådte man bare på dem med foden og tog dem med hånden og ned i posen, det var mad til min mor og os alle sammen, rejerne var for dyre for os.

Det var småt med fortjenesten, min far havde 50 øre om vinteren og 66 øre om sommeren. I skoven var der sommetider akkord på gravning af huller og grøftegravning, så kunne vi større drenge give en hånd med, min far var en lille klein mand, så vi større drenge havde næsten flere kræfter.

Om høsten var de ude på en gård, far høstede og mor bandt kornet i neg, så fik de lidt korn, lidt penge og kosten, og de større børn måtte så køre den mindste om middagen ud til mor, så den kunne få sin pattår, ellers måtte den nøjes med sin tøjsutte, med lidt brød og sukker, man har vel selv prøvet det samme.

Vintrene var slemme ved fattige folk dengang, vi har aldrig sultet takket være en dygtig mor, hun strikkede for folk på landet og i byen og til en forretning og hun bandt krans og lavede kunstige blomster og fastelavnsris. Vi børn blev sendt ud at sælge i by og på land, kurven var fuld når vi gik, men jeg må sige, at den var ikke tom, når vi kom tilbage, der var mangan god bid i. Vi havde også vore bestemte steder og besøge om lørdagen med kurven og fik altid besked på, at vi måtte komme igen. Der var hjertelag i de fine gamle damer, måske de misundte min mor, alle de dejlige børn, jeg har selv fået mangan godt måltid mad, når jeg som bydreng for gamle jomfruer hentede mad til dem hos herskaberne i den traditionelle todelte spand forskellige steder i byen, de kunne ikke betro hvem som helst denne post, man fik jo sin 5 øre for at gå, den skulle afleveres hjemme, vi fik jo vor bestemte portion mad, halvanden - to- to- og en halv rundtenom, ligesom vi var gamle til, en med amerikansk fedt og en med mosede kartofler blandet med margarine, det kom i min barndom og kostede 45 øre pr. pund, lignede tælle, men der var en lille pose med kulørt salt, som skulle blandes i. Fedtet kom i store fustager, smagte meget godt, men lugtede rædselsfuldt, men det gled. Kom vi for sent fra vor leg om aftenen, blev vi varmet godt om ørerne og i seng uden mad, som regel kunne man huske det et par dage, børn glemmer hurtigt, men det er dyrt at glemme. Vi elskede vor mor trods hendes strenghed, min far slog ikke ret ofte på vi børn, tog os somme tider i forsvar.

Om vinteren havde vi andre ting at varetage, når vi ikke var med far i skoven eller på Mols og hente grønt til krans, så var der jo slæden, bakker havde vi jo nok af og nogle kunne vi køre fra og helt ned forbi kirken til Nedergaden, der var kun en gammel politibetjent og ham kunne vi jo løbe fra, vi måtte ikke køre på gaden. Var der is på vigen, så var der den dejligste skøjtebane eller også en lille slæde så stor så fødderne lige kunne være der og så et skaft med en pig i, da kunne man sætte en god fart.

Min skoletid

Men, nu skal jeg til at tænke på skolen, nu er min lilletid snart forbi. Jeg kan min ABC og den lille tabel, som forud fortalt, kom jeg i pigeskole, da jeg var fem år og holdt ud til den en dag blev flyttet op i kommuneskolen, så var jeg færdig med at gå, jeg var jo ikke gammel nok, hvilket engang endnu får sin indflydelse for mig, nu har jeg to dejlige år med skolegang og leg, flinke lærere, regnelæren hed Flintre, lidt ældre, meget rar men streng, han forærede mig en stor fin gyngehest, der havde været hans sønners, fordi jeg var så langt fremme, da jeg kom i skolen. Vor religionslære var kordegn Nissen Jul, også en lidt

ældre mand, som altid røg på en lang pibe, brugte aldrig spanskrøret, det højeste der kunne vanke, var spidsen af piben oven i hovedet, men den det gik ud over, blev mere flod end, hvis han havde fået af spanskrøret og han selv tror jeg, var mest ked af, at han måtte irttesætte vedkommende, når alt var gået godt, kunne vi få en historie, med den var der en andagt, så man måtte forbavse. Vor regne-og skrivelærer brugte også nødig spanskrøret, men en anden metode som måske var mere effektiv, de allernederste hår i nakken kunne han præcis få fat i, når han gik om bag bænken, han kaldte det for tiskilling og holdt ofret fast, indtil han kunne se, at vedkommende fik vand i øjnene, jeg selv har prøvet det en gang, ganske vist var det min sidekammerat, som var årsagen, han bekendte sin brøde og måtte i skammekrogen, jeg fik oprejsning.

Men vor dansklærer, uha, en reformator, ham var der ingen, som kunne lide, spanskrøret havde han i hånden mere end bogen og brugte det flittigt, vedkommende som skulle afstraffes, skulle stikke hovedet ind mellem hans ben, så bukserne strammede godt bagi, han selv var en lang, meget ung mand, sandt at sige, gik det også galt for ham under en eksekution, inden den alvorlige del af den fik begyndt, et lille rask vip og læreren med samt sit spanskrør stødte sit hoved mod gulvet, ja, det kribler i mine fingre, det var nemlig mig som skulle behandles, pigerne klappede i hænderne, drengene råbte hurra, læreren forsvandt ud af klassen, gik ind i realklassen, hvor de andre to lærer havde time, de kom ind begge to for at høre årsagen, det viste sig at læreren havde forløbet sig, jeg mindes ikke senere spanskrøret var fremme. den lærer, som ikke forstår børns mentalitet egner sig ikke til lærergerningen, de skal vinde børnene, så de elsker deres lærer, måske findes der enkelte, som mangler opdragelse fra hjemmet eller på anden måde er fra almindelige børn. Jeg har gået i landsbyskoler, ikke for at lære, men det bød jo, loven man skulle, jeg skal nemlig ud og tjene som hyrdedreng og helst til sommer, er kun ni år og skal efter loven være ti år, men er fra min skole foran dem, som er i styrkelsen på landet. Vi får se, hvordan det går.

I foråret 1883 blev jeg fæstet som hyrdedreng til et par ældre folk i Toggerbo på Mols. Mine forældre kendte manden, som hed Mikkel Kræmer, han havde været diligencekusk i Ebeltoft i nogle år, de havde ingen børn, var velsitueret, jeg skulle have 8 kr. et pund uld og træsko, men det var nu ikke nødvendigt, for strømper og træsko kom ikke på mine ben fra maj til november. En af de sidste dage i april fik jeg min første skoleseddel, udstedt til Agri skole. Første maj om morgenen blev ranselen pakket, en skjorte, en bluse, et par korte bukser, det fyldte ikke meget, vejede mindre, 2 øre til bolcher, så ned til stranden som blev fulgt hele vejen rundt, til jeg skulle dreje af og op over indhegningen over lyng og enebær i retning af Trehøje. I lyngen er der godt med hugorme, men der var fart på og ikke tid at tænke på dem, som jeg ellers var godt kendt med, nu er jeg mere bange for dem, jeg var kun spændt på, hvordan min nye madmor ville tage mod sådan en lille rask købstadsdreng. Husbond syntes jeg vældig om, en rigtig molbo med stort skæg, han kunne fortælle rigtige molbohistorier og havde selv været med i nogle af dem. Efter at have spurgt hvor de boede, varede det ikke længe inden jeg var i mit nye himmerige, blev modtaget som en længe ventet gæst, hele rejsen havde vist varet en time. De fleste bolcher i behold, det var til madmor, jeg fik vel nok mad og så var vi ude og se på dyrene, to store stude, fire køer, tre ungdyr, fårene var i marken, dem skulle vi ud og flytte, studene skulle med, der skulle såes boghvede om eftermiddagen og husbond mente nok, at jeg kunne køre studene for harven mens han såede, det gik over forventning, vi skulle have fårene med hjem, der var små lam, som ræven jo ikke kan lade være i fred. Når vi har røgtet i stalden, skal vi selv ind til nadver. Sikke mad, rigtig smør, pålæg på maden, pølse og ost og kogt mælk. Sikken en seng i overstuen, som jeg skal sove i, der er så mange fine tykke dyner, ja, en hel del må fjernes.

Alt går herligt til den skæbnesvangre dag, skoledagen, den første torsdag, da var jeg ikke meget værd, da jeg kom hjem med den besked, at jeg ikke kunne komme i storeklassen, fordi jeg kun var ni år. Jeg spurgte læreren, om han ville høre mig i min skolelærdom, så han kunne overbevise sig om, at jeg kunne følge hans andre børn, det viste sig, at jeg var forud for dem, det var kun loven, han ville gerne have haft mig, men det var en ung lærer og bange for loven. Der var gråd, da jeg kom hjem med den besked. Jeg blev så nogle dage, men efter overvejelser frem og tilbage, de var ved og ville beholde mig, trods at jeg skulle gå i skole fire dage i ugen, jeg selv syntes, det var en stor skamplet på mig, at jeg skulle til at begynde skolen forfra.

Jeg har mange gange senere tænkt på, at det var min skæbne for min fremtid, der blev afgjort. Jeg var kommet til at holde af dem på de få dage, jeg var der, de græd begge, da jeg med en stor pakke melmadder, andet godt, 2 kr., et pund uld og et par nye træsko drog afsted fra min første plads. Jeg blev harm på skolen i Agri, ellers havde jeg nok søgt op til dem næste år, da jeg havde alderen, men hver har sin livsskæbne. Jeg vandrede samme vej tilbage med blandede følelser, ikke i løb, men nåede kun halvvejen hjem, da jeg blev stoppet af en mand, som jeg godt kendte. Da han fik historien og spurgte, om jeg ville tjene hos ham, var jeg ikke sen til at sige ja, så var det lønnen og der var jeg jyden, jeg ville have 2 kr. mere og et pund uld mere, altså 10 kr. og to pund uld og så træsko og fæstepenge, 2 mark og lov til at løbe til Ebeltoft med mine sager, alt gik han ind på.

Hvad skolen angår, så er der ingenting i vejen, vores gamle lærer Danser er 84 år, han bryder sig ikke om loven.

Så gik rejsen til Ebeltoft, der blev et spørgsmål og kikken, da jeg kom hjem og skulle afsted med det samme igen, min mor var imponeret på en måde, far var ikke hjemme. Det var ikke mange gange jeg var hjemme den sommer, vist to gange i løb hjem om aftenen efter ren skjorte.

Med skolen gik det godt hos gamle Danser, blev hans svorne ven og hjalp ham med at undervise nogle, som ikke kunne følge med, ved at skifte plads næsten hver skoledag og hjælpe til med sangen morgen og aften.

Min plads var streng, langt til Udmarken, hvor fårene skulle flyttes to gange dagligt, hjem og rense stald og passe otte køer og ungkreaturer, hjælpe i roer og høsten, samle kartofler op. Køerne gik løse den halve dag hele sommeren og efter høsten hele dagen. En dårlig kost og mange klø. Alt får en ende. De næste to år var jeg på Handrupgården, nabo til denne. Der havde jeg det godt, men så ramte skæbnen min gamle ven Danser. Han var spadseret til Ebeltoft, som så ofte før, men det var for meget for den gamle mand, han faldt om og var død da de fandt ham ved de røde og hvide sten lidt uden for Nørreport. Fred være med ham, han var en dygtig lærer. Så kom der en ung lærer, som vendte op og ned på alt, han var gift og havde et par små drenge, han var herskesyg og det resulterede i, at vi kom på kant, han ville ordre mig til at gå ud på sin mark og flytte hans køer, jeg var jo forud i regning og skrivning, så jeg behøvede ikke at sidde i skolen. Klar over at det ikke var lovligt, nægtede jeg, han tabte besindelsen, tog en lineal med indlagt zinkkant, slog mig inden i hånden, så pegefingern skiltes fra langfingern på venstre hånd. Så blev jeg gal og forlod skolen, gik til sognefogeden, viste frem resultatet. Han selv havde to store piger i klassen, de blev hentet for at bekræfte det hele. Ind i skolen kom jeg ikke mere, trods lærerens bønner. Han sendte sin hest, en lille islænder og tøj, den skulle jeg have og ride på til vi nåede november.

Jeg red op på skolepladsen, sprang af og kiggede ind, vendte om og red hjem. Da der var to skoledage tilbage sendte min husbond bud efter min skoleseddel og så skulle han selv

komme og hente sin hest. Det var ellers meningen, at jeg skulle være blevet i 3. året med, men der var ingen bestemmelse endnu om lærerens afsked, så året efter kom jeg til Boeslum, fik en god plads og en flink gammel lærer. Han var flink ved hyrdedrengene, faldt de i søvn, fik de lov at sove til de selv vågnede. Dengang blev man jaget op kl.3-4 og ud i udmarken og flytte fårene, hjem og sætte køerne ud, rense stald, før man fik sin davre. Så ud og flytte køer og vande de kalve som var hjemme i engen og flytte ungdyr og plage, hjem og flytte køer. Det var strengt at være dreng i firserne.

Ungdomstiden i Ebeltoft

1888, konfirmationsåret, sker der lidt forandring, da skal jeg på en større gård og lære landvæsen til den fabelagtige løn, stor 60 kr. Kom til at følge heste, det var noget mere interessant. Manden var flink og dygtig, man kunne lære noget og han var tilfreds med mig og stak mig tit en ekstra skilling til tøj, var tit med ham til marked, han var hestehandler ved siden af sit landbrug, købte unge heste op til østrigerne på markederne og hjemme. To år var jeg hos ham, så mente jeg, at jeg kunne påtage mig karlearbejde og få større løn. Det viste sig at være rigtigt, når de så, at jeg havde været under hans lære.

Siden var jeg på højeste løn, efter den tid 200 - 250 kr. Som lønnen var lille, var priserne på landmændenes produkter i firserne små. Lam kostede, når de blev taget fra moderfåret 7-8-9 kr efter størrelse, en spædekalk 2,50-2,75-3,00 kr., æg 60 øre snesen, smør som bønderne solgte til købmanden kostede fra 50-60 øre pundet, en prima kælveko 180-200 kr., en femårs hest, fejlfri, 500 kr.. Hestekød på torvet i Ebeltoft kostede fra 16-20 øre pundet, oksekød lidt mere, ved byens slagtere fra 25-35 øre pundet. Korn fra 6-9 kr., rug og hvede dyrest. Kartoffler fra 2,50-3,00 kr. pr. tønne i optagningstiden.

Småfolk måtte for at sikre sig, sørge for at have en passende beholdning i kule til vinterbrug. Mine forældre sørgede for at samle på akkord, vi børn hjalp til, dem som var hjemme. Om vinteren tærskede min far med plejl, på dagløn eller på tønne, som de kaldte det, 50 øre for korn og 60 øre for rug eller hvede, på dagløn var det 66 øre om dagen og kosten, mælk gav vi 8 øre for en pot. Min onkel var præstegårdsforpagter, der købte vi mælk. Mine forældre flyttede om på Overgaden i et lille hus med to små stuer og køkken, der var heller ingen komfur, men fyrhul med en rist. Huslejen 50 kr. om året, men der var en god lille have til grøntsager og blomster, som min mor satte pris på. Huset tilhørte en ung mand, som sejlede, han havde arvet det efter sin bedstefar. Hans far fik huslejen, han var landpost. Så skulle huset sælges, endnu havde jeg ikke penge nok til at købe, det skulle koste 500 kr.. "Jeg har lige været i Ebeltoft, da fik jeg at vide, sidst det var solgt kostede det 7000 kr., der var kommen en kvist på".

Mine forældre flyttede så på Nedergaden i en kælderlejlighed ved nogle ældre folk, som de kom godt ud af det med. Nu var jo børnene efterhånden kommen hjemmefra, kun fire hjemme, når jeg kom hjem, var vi somme tider oppe hos værtsfolkene og få en Servensel og en kaffetår, det var lidt af vor familie, så vankede der en halv kaffe. Konen havde fransk vask, manden arbejdede kun lidt om sommeren.

Andet år var jeg karl ved min onkel i Ebeltoft, på Skovgården var han høstmand. Der var to voksne døtre hjemme, de hjalp til i marken, jeg tærskede kornet på akkord og tjente en god løn, sønnen var på landbrugsskole et år og et år på en gård, så skulle han hjem og passe bedriften. Jeg tog en plads som forkarl på en større gård og kom til Handrup endnu engang. Der påtog jeg mig at tæmme en hingsteplag på halvandet år, som gik løs i en boks, hvor den havde gået et halvt år. Jeg var vant til heste, fik den under kontrol, som vederlag skulle jeg have 50 kr. og lov til at ride på den, når jeg i min fritid havde lyst. Husbond betalte alt tilbehør og et sæt ekstra tøj til mig. Den blev fremstillet på et dyrskue

som to-års og fik en anden præmie. Jeg havde megen glæde af den, mange gode ture til Ebeltoft og omkring på Mols. Den var søn af Aktiehingsten Draaby, som var opstaldet, hvor jeg lærte landbrug. Har billed af den til erindring, men så kom soldatertiden, så er det slut med mit landvæsen, indtil år 1920.

Soldatertiden

Min soldatertid, jeg ville være ved Rytteriet, men kom til Generalstabens Topografiske Afdeling på opmåling og kortlægning i Nordvestsjælland. Sikken en tid, 55 øre om dagen, et komisbrød hver 5. dag i skoletiden, dem som ikke havde sparet en skilling, fik ikke mad hver dag. Det kostede mig en del af mine sparepenge, men da vi kom på landet, gik det bedre med fuld forplejning i kvarteret, der var et tillæg til lønningen, så det gik. En herlig tid, der fik jeg brug for min viden som landmand, at kende forskel på en agermark og en sumpet mose, vej, sti, bakker og dale, skel og hegn. Levende og nøgne vandhuller, sige og damme, strand og brakvand, huse, gårde, vejrmøller, dyrkede marker, moser og enge, skove, krat og plantager, Lammefjorden under min tjeneste. Der høstede jeg en del erfaring, som senere kom mig til gode i min civile stilling i København, som formand ved forskellige arbejder, ved vej- kloak- sanitet- og bygningsarbejde. Jeg havde en flink sergent, hjalp ham meget med at regne højder ud efter målingen, det foregik i hans kvarter, vi førte omtrent civilt liv og gik med sommerhat. Sergenten havde sin kone og lille datter med hele sommeren. Men alt får en ende, også soldatertiden.

Voksen, nygift forsørger i København

I København lærte jeg min tilkommende hustru at kende, en veninde til min næstældste søster. Var gift og holdt sammen i 51 år, min hustru døde året efter vores guldbryllup.

Vi blev viede i Stefanskirken på Nørrebro d. 11. april 1897, hvor alle tre børn er døbt og den ældste konfirmeret af samme præst, vistnok Pastor Dahl. Efter min soldatertid var jeg i Ebeltoft om vinteren, om foråret 1896 rejste jeg til København, hvor jeg opholdt mig til verdenskrigen 1914.

Min første arbejdsplads var ved Tømrermester Oskar Køhler, som byggede Københavns nye rådhus, han havde plads og kontor på Blegdamsvej, men købte nogle tønder land ude på Godthaabsvej, hvor hele virksomheden skulle flyttes hen. Der var plads til de store træer, som kom ude fra Dyrehaven, kørt ind om natten og blev oparbejdet på åben mark, afbarket og kanthugget, passet til og transporteret ind til rådhuset, hvor det blev hejset op ved hjælp af dampspil, det var mange stammer, der skulle til tårnet, ved dette og andet reparationsarbejde var jeg med i et år, kom så til firmaet Schumacher og Emanuel Jensen, murer og cementstøberi firma, der opførte Det Danske Kulkompagni, der blev jeg leder af arbejdet, var med ingeniør Oland ved afmærkning til udgravning og pilotering, blev standset af frost lige efter nytår. Var på andet arbejde, en kloak på Nordvestvej for samme firma, derefter lånt ud til et firma på Frederiksberg, til kloak i Jonstrups Alle, Frederiksbergs gamle gasværk, et vanskeligt arbejde, idet alle tilstødende og hovedkloakken til Forchhammersvej var fyldt med pølse af tjære. Da jeg blev færdig der, kom jeg til et sanitetsfirma, Poetzold og Jacobsen, Bylowsvej, hvor jeg har været flere gange, som formand vinteren 1901-1902.

Enkekejserinde Dagmars Lazaret i Manchuriet

Lagerforvalter ved Jens Olsen, Kagerup Savværks Oplag på Jagtvej, da jeg sluttede der, var det for at tage til den lige overfor liggende Københavns Pavillionbyggeri, antaget af Direktør Sophus Falck, senere det velkendte Rednings Falken, nærmere redegørelse for det opstår længere fremme i beretningen. Falck var en driftig mand, skaffede meget arbejde, i Tivoli, på Alleenberg, den Mauriske Hal, Sønderbros Teater, sporvognsremise på Amager, ny musiktribune i Tivoli, hus til de indiske fakirer, villa i Holte, sanatorier, havemøbler, gravgelændere, ja, alt muligt, telte til udlejning. Så kom det store slag, som skulle blive Falkens undergang, den store bestilling på et lazaret, som daværende enkekejserinde Dagmar bestilte, fiks og færdig opstillet i Harbin i Manchuriet, færdig til at tage patienter. Der blev travlhed på fabrikken, nye maskiner anskaffet, alt som kunne laves og fremskaffes, materialer blev fremstillet på fabrikken, vinduer og døre, skelet stemmet og tappet, klar til opstilling. En afdeling blev gjort færdig og opstillet i Sct. Petersborg, i Annisskov-palæet, som var skænket af kejserinden, til depot for Internationale Røde Kors, til lager for deres materialer. Der skulle afdelingen inspiceres af højere russiske officerer. Derover rejste så Falck med to mand, vi andre arbejdede videre på de tre fjerdedele af bygningen til efteråret 1904. Så skulle mandskabet til ekspeditionen udtages, deriblandt var undertegnede.

Løn og vilkår blev aftalt og kontrakt skrevet. Det var forlangt af kejserinden, at arbejdet skulle udføres af danske håndværkere og en tolk skulle følge ekspeditionen frem og tilbage. Det blev den danskfødte Carl Zyberg, som blev antaget, han var lige kommen til København, spadseret fra Vladivostock på et væddemål, som han vandt. En herlig mand, født i Riga af danske hotelfolk, en kæmpe af format, var med i Petersborg ved opstillingen af en prøveafdeling.

En hel del af vores udstyr skænkede kejserinden os, skjorter, undertøj, sokker og vanter, islænder, hue, pels og filtstøvler, handsker fik vi først i Moskva. Vor rejse fra København til Sct. Petersborg skulle firmaet betale, derfra og til bestemmelsesstedet og tilbage til Sct. Petersborg betalte kejserinden, den foregik på 2. klasse i en helt ny vagon, lige fra fabrikken, med en mand til at passe varmekedlen og holde vognen ren. En pragtfuld vogn med al komfort, vi boede i den til vi fik en fløj under tag. Proviant var der fra firmaets side sørget godt for i rigeligt mål, af første classes varer.

Alt materiale som var tilvirket på fabrikken eller købt i landet blev sendt med skib over Hangø til Sct. Petersborg, hvor resten af tømmer og brædder med mere blev indkøbt og indladet i banevogne, hele vort tog bestod af 21 vogne, iberegnet en helt ny 2. classes personvogn, her må jeg bemærke om jeg før i min redegørelse har gentaget noget. Den 2. december kl. 8.10 aften afrejste vi fra Københavns Hovedbanegård, over Gjedser - Warnemunde og var på Berliner Bahnhof om morgenen kl. 7, en herlig tur med bane og færge, men en skrumletur fra Warnemunde til Berlin, hvor vi opholdt os til kl. 11, og toget gik mod den russiske grænse over Posen til grænsestationerne Eilkunen og Virballen. Der måtte vi opholde os to døgn på den russiske station, fordi vore pas ikke var i orden og skulle på Konsulat og stemples, to triste dage under skarp opsyn, endelig kom passene og vi kom på den mest primitive rejse, som vi aldrig vil glemme. Emigranter og flygtninge af alle slags uden billet blev smidt ud ved første station, for at stige på efterfølgende tog. Ventesalene fyldt med voksne og børn, som camperede nat og dag, hvor de lavede the og holdt deres måltider. Togene overfyldt med rejsegods og ragelse, børn og voksne i luvslidte pelse og pjalter, skæggede og beskidte stank i kupeerne, på træbænke, dårlig natteleje. I fire døgn varede turen, kom så til Petersborg om natten i mørke og sne, kørte rundt i flere timer, vidste ikke hvor vi skulle henvende os, måtte på konsulatet for at få ordnet natlogi. Mad havde det været småt med i fire dage, eller fra vi forlod København,

men de ti dage vi måtte vente her forløb storartet, vi spiste på hotel på konsulatets foranstaltning på firmaets regning og boede på et hotel i Latinske Stræde nr. 55, ud til Nevsky, blev vist omkring i byen af en finsk skorstensfejer, som talte svensk, vi havde nogle gode dage indtil den lange rejse, som varede 35 døgn. Der var en smuk afskedsfest med tale af en repræsentant for kejserinde Dagmar. Toget flagsmykket med russiske og danske flag, toget var indrullet som Røde Kors tog, med Mrk. på Wagonerne. Rejsen gennem Rusland til Ural var et sjap, pløre og sne. Tiggere og krøblinge ved alle stationer som tiggede Babbiros og salt med mere.

Taterkoner med børn i poser på ryggen, klædt i pjalter og kludestrimler på benene og tøfler eller gamle støvler. I Moskva, hvortil vi kom en tidlig morgen og ikke kunne fortsætte før kl. 12, nat, fik vi tid til at se os om, der er smukt i Kreml med en herlig udsigt, selve Moskva omkring banegården, virker nærmest som en mørk trist by. Da vi kommer i nærheden af Ural, sker en hel forandring i vejret, fin klar frost, sneen tør og vi kan nu anvende filtstøvlerne som er et vidunderligt fodtøj. Der er vidunderskønt i Ural om vinteren, men sommeren må være skøn. Næste station Tjellabinsk, er en meget stor station, der begyndte krigstilstanden og dermed et skarpt øje på enhver, et mistænkeligt folkefærd er russerne, men vi passede os selv og der skete os intet, et trist landskab at køre i så mange dage, kun afbrudt af opholdet på stationerne. Langt om længe nåede vi Irkutsk, to dages ophold, tid til at se gamle Irkutsk, over pontonbroen og se det klare vand fra Baikalsøen fosse under broen, med store isflager som er ved at skru sig fast, dagen efter blev broen taget og al færdsel standset, til isen fryser sammen, men det sker hurtigt, så begynder slædekørselen, vi fortsætter vor rejse med banen omkring Baikalbjerg, gennem en masse fint sprængte granittunneller til vi når færgelejet, hvor den store færge " Baikal " venter for at transportere alle vognene og samtlige rejsende, deriblandt 50 røde kors sygeplejersker i fine uniformer, de sang den russiske nationalhymne med mere, som vi ikke forstod, en sejlads gennem metertyk is, sidste tur færgen skulle sejle, men vi kom godt over og fortsatte med tog mod Harbin, men blev standset inden vi nåede så vidt og måtte køre tilbage til Tanguj, hvor vi så byggede lazarettet, efter at grunden højtideligt var indviet af en russisk Pope, hvor alle tilstedeværende blev velsignet eller som vi på dansk kalder, at blive taget til alters.

Røde kors pigerne sang, de var jo også blevet standset. Japanerne var rykket langt frem, russerne veg stadig tilbage. Nu gik det rask med byggeriet, grunden bestod af huller i den frosne jord som Burater og Tungruser huggede og vi byggede op med tømmerklodser for at forbinde underliggerne. Selve opførelsen varede 62 dage, rejse og ventedage 60, hele turen fire måneder. Det var i Tanguj, Hr. S. Falk lavede sit trick med at sælge den gode dyre proviant m.m. og forbrugte pengene til egen fornøjelse, hvorfor han blev omgående afskediget da han kom hjem. Firmaet lod manden løbe og tog tabet. Fire stenografer optog vor beretning til den hjemmenværende direktør og bestyrelse, dertil kom nogle uregelmæssigheder fra Hr. Falks ophold om sommeren ved prøveopstillingen. Sagen blev dysset ned, firmaet standsede denne afdeling, vor hjemrejse var ikke morsom, nærmest tragisk. Vi var fire mand, som rejste alene fra Tanguj, med 10 rubler og en del konserver til hver mand til en rejse på 28 dage.

Hjemrejsen igennem Rusland

Ukendt med sprog, den eneste som kunne gøre sig forståelig var mig, jeg havde interesseret mig for det, som vor tolk på udrejsen ville lære os, og jeg skal villig bekende, vi ikke kom ærligt til alle vore indkøb ved disken på stationerne, når vi alle fire troppede op, der var særligt en, som kunne vise adskilligt frem, når vi kom i kupeen. En lille kogt månedsgris, en stegt and, et stort brød med indbagt fisk, 1 pund smør "Masla", en flaske vodka. Så blev der festet. En dag var der en fin herre, som gav middag på en stor station,

han talte tysk og jeg kunne tilfredsstillende hans spørgsmål, han gav mig 10 rubler, vi skulle have til hjælp på rejsen, cigaretter fik vi også. Men fra Moskva var det slut, ingen penge eller tobak, vi talte noget højt og en herre fra nabokupeen havde hørt os og sagde, " jeg hører I er danske" så fik han vor skæbne at vide. Den herre var dansk, boede i Moskva og havde forretning der og i Petersborg. Så var en fin middag reddet på første station, vi takkede og tog senere afsked med ham i Petersborg, gik på hotellet, hvor vi boede på udrejsen, men da vi ingen penge havde, blev vi afvist, det var lørdag aften og Sakret, helligdag, alt stængt også konsulatet, da måtte vi have fat i politiet for at finde konsulen, så var den reddet. Vi opholdt os igen 8 -10 dage i Petersborg, firmaet ville have os til at sejle over Hangø og hjem, dette nægtede vi, der var lige gået en damper ned. Så kom der besked, vi skulle tage over Tyskland, en herlig tur, kirsebærtræerne blomstrede da vi kørte ind mod Berlin. Vi ankom til København 2. april 1905 om morgenen kl. 8 med sne på gaden. Der var glæde i familien, vi to var gifte og de andre to var ugifte.

Efter at have afgivet beretning på firmaets kontor, begynder et helt nyt afsnit i mit arbejde.

Arbejdspladser i København

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at når skriften engang i mellem bliver usikker, er det fordi, der er så meget der presser på og vil igennem, når endelig jeg er oplagt til at skrive, det er nemlig ikke altid, jeg kan samle mig til det. Om foråret kom jeg til at beregne og lede en del store nedbrydningsarbejder. Det første var den gamle husarkaserne fra Østerport til Toldbodvejen langs Store Kongensgade. Senere købtes der af Statsanstalten de bygninger til nedbrydning i Havnegade, som anstalten havde erhvervet for sin store udvidelse, forhus og sidehus, hvor der beskæftigedes 16 mand, en fire etagers bygning med store lejligheder, sidehus med mindre lejligheder, også på husarkasernen var en del boliger foruden staldene. På denne plads arbejdede 12 mand, foruden de køretøjer som kørte materialerne bort. Samtidig købte vi af Guldlistefabrikant Jeppesen hans ejendom i Studiestræde, husker ikke nummeret, Ballins gamle dansesal, en stor to etagers bygning i mellemgården, samt en lille nyopført fabrik, vist nok til kaffesurrogat, den hed " Hullet i trekanten ", den var bleven købt af Aktieselskabet Richs. En gammel villa på Lyngbyvejen, et gammelt værksted på Jagtvejen, ved siden af de gamle natkuler for latrinen, det var så primitivt, at der var en hesteomgang, som havde været brugt til at trække saven, Alt hvad der ikke blev solgt fra nedbrydningspladserne, blev kørt til en plads på Christineberg på Lyngbyvejen, hvor jeg byggede et stort skur til støbegods som vinduer og døre

Da al denne nedbrydning var overstået, fik jeg ansættelse ved et ingeniørfirma, Poezold og Jakobsen på Bulowsvej på Frederiksberg og udførte en del kloak m.m., for W.C. installation, som den gang blev foretaget i mange ejendomme, sammen med store omforandringer, hvor værterne ikke selv kunne magte opgaven. Ingeniør Poezold var en formuende mand. Der var jeg i et år, for senere at komme i firmaets tjeneste.

Jeg arbejdede nu en del for egen regning ved forskelligt blandt andet byggede jeg arbejdsskurene til håndværkerne og arbejderne på Bispebjerg Hospital, for Papkassefabrikant Frederiksen, Lyngbyvej, Christineberg. Derefter byggede jeg 32 automobilgarager på Lyngbyvej, halvdelen jernkonstruktion, lavede kloak og støbte vaskeplads og hele pladsen belagt med pandegrus. Det var et nyt firma, den senere kendte formand for Grosserersocietetet, Holger Laage Petersen.

Da jeg var færdig der, var jeg tømrer i et år på Beauvais Konservesfabrik, men det var mig for indelukket. Det var det år Alberti meldte sig, 1908.

Mødet med Kronprins Christian (X)

Der var ikke meget arbejde at vælge i, tog med en skraldevogn, som havde kvarteret omkring Amaliegade, kendte vognmanden og kørte der et år. Har fået mangan god tokrone af daværende Kong Frederik 8. også en god sludder når kongen og Dronningen kom fra sin morgentur på Langelinie.

Var uheldig engang vi kørte og samlede fejemøg, at tømme op over Kronprins Christians ridestøvler, han var ude på sin morgenridetur, jeg tror nok, han sad og sov eller drømte, hesten passede sig selv og gik over i den forkerte side af gaden og kom bag på mig. Hvad fanden er det for noget, siger hans Kongelige Højhed, det er møg, siger jeg så. Det kan jeg sgu se, siger Kronprinsen, han kendte godt os begge to, vi kørte nemlig ind på palæet hver dag og tømte, der var jo et ridehus, jeg børstede så støvet af, så bemærkede jeg, at jeg troede nok hesten havde sovet, så lo han og sagde, at så skulle han nok få den vågnet. Men af Kronprinsen vankede der ingen daler, han hilste og red videre på sit morgenridt, en flot rytter, den senere Kong Chr. d. 10.

Efter afslutningen på min skraldevognskørsel kom jeg til mit gamle firma igen, men jeg har glemt en post, som jeg syntes skal med.

Det var nedbrydningen af det gamle Bryggeri Rabekshave i Langebrogade, det skulle laves om til kølehus for en fedevarer-grosserer, en temmelig stor historie, blandt andet en kæmpe dampskorsten, den var uden for vor akkord. Den skulle muremester Schumacher, som havde opførelsen fjerne. Det var min gamle arbejdsgiver fra 90-erne, han kendte mig straks, da han så mig, og så fik jeg privat akkord på at tage den ned, det gik også glat, fik en dristig mand, en af Nordpolens faste gæster, han ordnede den. Der var mange flinke og dygtige folk iblandt dem, som ellers blev regnet for bisser. De fulgte mig fra arbejdsplads til arbejdsplads, men forskud en eller to gange dagligt skulle de have. Somme tider kom en eller to af deres piger på besøg, havde de penge vankede der jo en ekstra omgang. Jeg har været inviteret til en fødselsdag i Nordpolen, svigersønnen arbejdede hos mig sammen med hans bror, et par kæmper, der ikke var gode, når det onde kom op i dem, men sammenhold var der, når en havde penge, havde de alle. Der var hele genier imellem, hver i sit fag, den ene var sjakformand for mig i Havnegade, da jeg havde de mange arbejdspladser, han kunne holde styr på dem. Han fik senere formandsplads i firmaet på Bulowsvej ved min hjælp. Jeg selv blev en slags forvalter. Passede dels pladser og telefon. Der var folk som støbte rør og brønde. På pladsen var jo lager af alt forskelligt materiale til blikkenslagere, værktøj som skulle holdes rede på, ud på de forskellige arbejdspladser med penge til arbejderne.

Første Verdenskrig og flytning til Jylland

Så kom den første verdenskrig, det reagerede bankerne på i løbet af kort tid og nægtede at belåne pantebreve og 3. og 4. prioritet ville bankerne ikke belåne. Så var det slut, efterhånden som begyndte arbejder var færdige standsede firmaet og tog ikke nye arbejder, jeg fik min opsigelse og er nu færdig med København.

Min kone og to af vore børn var i Jylland ved noget familie, som byggede ny gård. Da de fik og vide, at jeg var opsagt, besluttede de dem til at leje et dejligt hus, som stod ledigt. Et godt hus med have, fem værelser og udhus. Min kone kom hjem og den ældste datter var færdig med mellemskolen, 16 år og lige konfirmeret. Vi rejste så til Jylland, boede på gården hos familien til vore møbler kom. Arbejde var der nok af, men en lille betaling, jeg hjalp dem først færdig med byggeriet, tog så ellers fat på forskelligt, dræning og brolægning og fik efterhånden så meget arbejde, at jeg måtte tage fremmed hjælp.

Efterhånden som priserne steg og bønderne fik penge bedre situationen sig. Så kom tørve produktionen i gang, der havde jeg sammen med fire mand et hårdt arbejde i sæsonen og dræning om vinteren, samt en del arbejde for D.S.B., som opførte en del tjenestemandsboliger i Faarup - Onsild og Tvingstrup.

I 1918 solgte jeg mit hus og købte en stor længe fra en dyrlægegård, som jorden var solgt fra. Der indrettede jeg fire lejligheder og boede der til 1920, da kom udstykningen af Lens- og Præstegårdene, der havde jeg søgt på at få jord. Min mening havde altid været, at selv eje et landbrug, som jeg havde arbejdet ved som ung. Var heldig og kom blandt de udvalgte, men ved tidernes ugunst, den ene krise efter den anden, dyrt at bygge, dyrt at købe besætning og redskaber. Ved selv at være håndværker og udføre den største del af byggeriet og selv køre grus og sten, støbe grund og mur til rejsehøjde, grave brønd og aljeholder og lave det meste af tømrerarbejdet, kom jeg over det med en arbejdstid fra kl. 4 morgen til langt ud på aftenen, med min 14 - årige søn til hjælp på blandingsflagen og ellers hvor han kunne hjælpe. Jeg havde købt to længer fra en bondegård i 1919, hvor jeg fik en del brædder og tømmer, så jeg kunne bygge et hus, vi kunne bo i mens vi byggede den nye ejendom op, var færdige til indflytning i oktober.

Så var det om at skaffe besætning, til at begynde med to køer, en til 800 kr. og en til 750 kr., senere en hest til 600 kr., en Nordbagge, som hurtigt måtte udskiftes. Senere søgte jeg at få en foderhest fra artilleriet i Århus, den havde jeg i seks og et halvt år, til den blev sendt på Sjælland. Fik en anden, som jeg var fodervært for i syv år og fik den så overdraget som ejendom.

Men der kom strenge tider med prisfald på alt, allerede i 1922, i løbet af fem år, måtte den tredje af vi fire, som begyndte på Sjelle Præstemark forlade ejendommen. Kreaturerne, smørret og kornet faldt meget stærkt, jeg prøvede at lægge driften om. Fik tegnet en tønde land ærter for Beauvais Konservesfabrik i 1923. Det gik godt. Udvidede med havesager, plantede jordbær. Kom med i auktionsforeningen, gartnerens salgshal i Århus, fra den begyndte. Havde jordbær i halvanden tønde land tilsidst og mange plukkere, da var arbejdslønnen ikke så stor, så det kunne med sparsomhed gå nogenlunde, til vi nåede 1932 til 1935. Det var slemme tider, jeg tabte da mange penge på grise, men holdt ud til 1937, da var jeg plaget af gigt og kunne ikke tåle al den vasken grøntsager om vinteren. Alle varer som ikke sendtes på auktion, kørte vi rundt i oplandet med, min søn og jeg, da han blev gammel nok, kørte han alene. Med fortjenesten gik det op og ned, med jordbær var der mest forretning, og udplantningsplanter om foråret, suppleret med salg fra planteskoler af roser og frugttræer. Om vinteren kørte vi ud og beskar og sprøjtede frugttræer og buske, om sommeren kartofler og agerkål. Sønnen blev gift og de hjalp begge i syv år, føden fik vi, men ret meget blev der ikke til os selv, den hjælp vi havde i den travle plukketid skulle jo have sine penge.

Det var jo et stort tab i penge, da jeg solgte i 1937, fik udbetalt 15,00 kr. og havde foruden statslånet på 16200,00 kr. investeret 6000,00 kr. for at få et rigtigt pynteligt husmandssted, som afveg fra de grimme rappede og pudsede huse, man så alle vegne.

Mine bygninger var muret af håndstrøgne røde sten med klosterfuger og blev den gang regnet for et af de pæneste statshuse, senere er der kommet flere af samme byggestil. Vi havde tagrender på hele ejendommen, som den gamle kendte blikkenslagerslægt Stoffregen lavede, taget dækket med falstagsten, brædder og tømmer svensk fyr, brønd med godt vand, møddingmur af klinker, aljeholder muret i store gamle munkesten, som var fra den gamle vandmølle jeg købte til nedbrydning, der havde de været anvendt til gulv i mølle og stald.

Det er med vemod, man sælger en ejendom, man havde tænkt skulle blive i familien, men den gang var der ingen mulighed for sønnen at leve på den. Kun 5 -6 år efter kunne man være rejst derfra 120 - 15000 kr. rigere, men hvem vidste krigen var så nær.

Flytning til Skovby St.

Min kone og jeg flyttede så til Skovby St. og lejede et hus med have. Kom under lægebehandling og ved at være fri for det kolde vand, kom jeg mig så vidt, at jeg ikke kunne lade være at tumle med planter og blomster, gav mig til at lave nogle nye mistbænke og et lille drivhus. Det gik godt og banen havde en strimmel jord, der gik op til min have, den fik jeg lov at benytte, den plantede jeg til med de fineste rosenarter, som reklame med salg for øje, gode forbindelser havde jeg jo efter flere års salg fra forskellige planteskoler og roseneksperter, så salget gik meget godt, men der var jo heller ikke meget at leve af. Min hustru, som var fem år ældre end mig, havde i nogle år fået 35 kr. om måneden, jeg selv måtte spise de penge op jeg havde fået til rest ved salget af min ejendom, var den forklaring jeg fik af den daværende sognerådsformand. Den besked kunne jeg ikke acceptere og satte en skrivelse op og bad ham sende den til Socialministeriet, da jeg ellers selv ville gøre det, og så viste det sig, at der ingenting var i vejen for at få det bevilget.

Vi havde så 65 kr. tilsammen og med, hvad jeg kunne tjene, måtte vi så slå os igennem. Så kom krigen, med dyrtiden i hurtig rækkefølge, men på roser har vi aldrig danset, kun handlet med dem, vant til at klare os med lidt, kom vi jo også over den tid, om også vi fik et ufrivilligt besøg af tyskerne. En nat de holdt skydeøvelser omkring huse, haver og veje, brækkede de ind og ødelagde alt som fandtes i drivhuset af planter og blomster, væltede kakkelovnen og brækkede rørene fra hinanden, så alt var ødelagt til bunds, stjal en del værktøj, illustrerede blade, som var overdækket det nysåede og trods at jeg havde krigsforsikret og betalt flere gange, kunne jeg ikke få erstatning, men præmien blev jeg stadig afkrævet. Derimod havde jeg en tyveriforsikring og fik erstatning for hvad som var stjålet.

Det var ved forårstid 1945, så det var på en meget uheldig tid, alt det dyre frø til udsæd og alle planter ødelagt, en del vinduer smadrede. En god ven, som havde et større gartneri, kollega fra auktionshallen hjalp mig med prikke- og udplantningsplanter. En proprietær Christiansen, Gammelgård ved Storning kørte et læs hestegødning, som kan sætte en meget høj temperatur, hjalp mig en hel del. Samtidig fik jeg leveringen af blomster og planter, men herrefolket glemmer man ikke.

Tilbage til Sjælland

I marts 1946 kom vores ældste datter og ville absolut, at vi skulle rejse på Sjælland, nærmere betegnet Kagerup, hvor de havde købt en lille, meget forfalden ejendom. De var, hvad man kalder, ikke uden midler. Både min datter og hendes mand var beskæftiget på Statens Forsøgsmejeri i Hillerød, manden i haven og datter i udsalget, med bolig på mejeriet, hvor den ledende havde angorafarm, som han ikke mere måtte have og for at få den afhændet, henvendte han sig til min svigersøn. Han vidste, der var penge, og da svigersønnen samtidig med hans arbejde i haven, passede alle dyrene og klippede kaninerne, vidste han jo, at der kunne laves forretning og købte dyr og huse.

Det var for at få billig foder til dyrene og samtidig anbragt deres penge. (Derfor køb af ejendommen). Da det var en god stilling de havde, ville de jo gerne beholde den så længe som muligt, derfor regnede de jo med os og samtidig kunne min gamle profession som tømrer jo være til megen gavn.

Det er ikke så godt at flytte med gamle mennesker, de er lige så skrøbelige som gamle møbler, men hvad gør man ikke for sine børn. De lovede os, at gøre alt for os, men det blev nærmest omvendt. Ejendommen var på 5 tdr. land, en hest og tre kreaturer, senere to grise, ca. 150 angora kaniner, et stort arbejde at fodre alle de dyr og rense stald. Kaninerne rensede svigersønnen ved og marken passede han om aftenen og om natten i måneskin og om søndagen, kaniner klippede han også om natten og cyklede så tidligt, så han kunne være på sit arbejde til tiden. Pengene havde fået tag i dem begge, så det blev dem de var gode ved.

En villa de havde bygget i den billige tid, blev lejet ud til en stor leje, da de flyttede på mejeriet. Året efter blev den solgt med en gevinst på godt 15.000 kr. Foråret 1948, efter at jeg havde restaureret ejendommen, blev den solgt med en gevinst på 12.000 kr., hvorefter de købte en i Ramløse på ca. otte og en halv tønde land, også forfalden og meget upraktisk at arbejde i, der skulle flyttes murede skillevægge, støbes gulve, laves plads til tærskværk, flyttes døre, laves nye, laves porte og restaureres en gammel længe, som var ved at falde sammen, spidsgavle, loft og bjælker rådne, laves vognport, nye kaninhuse, passe alle dyrene fra april til august, da var de endelig trætte af at cykle den lange vej. Der var ikke mere end fire pantebreve, foruden en 1. prioritet i Sparekassen på 5.000 kr., uden et levende dyr og dog var det en god forretning, vel at mærke, når reparationerne kunne blive lavet gratis eller for kosten alene.

Til august overtog min datter køkkenet, nu skulle der spares, der blev jo lagt lys og kraft ind og el i køkkenet, men maden var sløj, det er ikke pænt at sige om sin egen datter, men min kone sagde til mig, " jeg kan ikke leve af den kost, skaf mig herfra ", ja, det er meget godt sagt, sagde jeg, men vi kan ingen lejlighed få, der er ingen i miles omkreds og penge til hus havde vi ikke. De havde begge lovet, at de ville købe et hus til os når de selv kom på ejendommen, der var ellers plads nok, men de skulle helst selv have det hele, og det meste af vores sager, kom på loftet. Min kone sagde "De tænker kun på deres penge, børn har de ingen af, deres eneste lyst de har, er at dupere andre".

Min kone blev sløjere for hver dag, kartofler stuvet i vand er ingen stærk kost. Malkekøer var endnu ikke købt, så mælken skulle jo købes på mejeriet, det havde vi jo gjort i tre måneder. Mælkemad er godt, når tænderne er sløje.

I Kagerup havde vi jo en malkeko, og mælk havde de med fra forsøgsmejeriet, det var nemlig gratis. I Kagerup fik vi også brændsel, men i Ramløse købte vi selv, så vi kunne fyre, som vi ville, men det blev på en anden måde, vores tørv måtte jeg stakke ude i gården og to mtr. bøgetræ vi købte, brændte de, mens jeg var borte.

Konen dør

Min kone fik snakket med mig, for at jeg skulle rejse til Jylland, omkring til både min og min kones familie, måske har hun haft i tankerne, at der var en udvej af det hele, hun var glad den aften, hvor jeg lovede at rejse næste dag.

Jeg tog først til Århus til vores søn og svigerdatter og var der nogle dage, ville så til Æbeltoft at besøge en bror, dagen efter jeg var kommen der, var jeg på museet med en 200 år gammel bog, jeg havde lovet min gamle skolekammerat, vi var lige gamle, jeg så museet og var borte en tid, imens var der kommen telegram, min kone var død. Det var et hårdt slag efter 51 og et halvt års ægteskab, og ikke være hjemme. Da måtte jeg sande min kones ord, "Hun sulter mig ihjel".

Jeg rejste med det samme tilbage, kan ikke sige "Hjem", det kunne jeg ikke kalde det. Kun to dage efter optrådte svigersønnen, hvad man vel nok, må kalde tarveligt, han mente,

hans pengepung skulle røres. Du kan spare at græmme dig, jeg har så mange penge, at jeg nok skal klare det hele, om han bare ville udbetale til de forskellige, når han fik penge af mig, så var det jo som det var ham der bekostede det hele.

Alt går sin gang, også dette skal man igennem, jeg måtte så skifte værelse og igen have mere på loftet af mine sager. Rejste igen en tur til København og Jylland, har megen familie, men finde nogen sted at få en lejlighed er umulig. Da jeg kom tilbage, var alt mit brændsel brugt, blandet med deres.

Det begyndte at blive vanskeligt at være i huset og jeg fik at vide, de selv skulle bruge det hele, så de kunne få tre stuer på række, der skulle indsættes kamin, nu havde der i 25 år været to lejligheder i stuehuset og køberen havde ingen tilladelse til at inddrage den ene, han havde taget komfur og en kakkelovn ned og brugte selv det hele. Jeg gik til Sognefogeden og ville have bolignævnet, som han var medlem af, til at skride ind, så lejligheden kunne blive fri enten til mig eller en anden familie, men de brød dem ikke om at røre ved det. Sognefogeden sagde, bliv bare boende, der skal være en lejlighed. Svigersønnen truede med at smide mine møbler ud på vejen. Jeg gav ham den besked, jeg havde fået, dersom ikke jeg fik lov at bo i fred, ville de fra nævnet komme og forlange lejligheden istandsat, som den havde været i mange år, det var nemlig i dette køkken, der var installeret elkomfur.

Så nåede vi jul, da kom min anden ugifte datter, som har en stilling på et gods i Sverige, ved en ældre enkemand, som hun styrer huset for. Hun hørte på hendes svogers grovheder og skammede ham ud. Hun rejste hurtigt hjem og længe varede det ikke, før jeg fik en indbydelse til at komme en tur over og besøge min datter. Hun havde et gæsteværelse til sin rådighed. Det var foråret 1949, nu skriver vi 1952, nu går min tid mellem Sverige og mit lille værelse her ved Arresø, i byen Annisse.

Efter min hjemkomst engang fra Sverige, vel nok den første, fik jeg besked på, at så skulle mine sager ligge i grøften. Jeg bad ham ordne det med bolignævnet, husleje ville han ikke modtage, men en skønne dag ville han lave en ordning, jeg skulle betale 60 kr. for kosten og jeg måtte så kun passe haven, det ville jeg gerne gå ind på, var jeg borte, skulle jeg ingenting betale. Men så kørte de fast i roerne, de blev vel så store, så de måtte luges med hånden, da skrev de, om jeg ville hjælpe dem, jeg hjalp dem færdig med tyndingen og gik hele stykket over 1. gang, min datter er uddannet ved mejeri- og kontorarbejde og svigersønnen har været fra landbruget i 24 år. Jeg arbejdede i 10 lange dage og betalte for kosten 6 kr. om dagen.

Så tog jeg en lille tur til Sverige, men fik hurtigt en indbydelse med de gamle på udflugt, det havde jeg aldrig haft tid til før. Vi havde en dejlig tur og kom hjem ved 10-tiden om aftenen, da var mit værelse raseret, gardiner revet ned, de elektriske ledninger til min hejselampe rykket i stykker, alt ude af stuen på nær min seng og mørkt var det.

Smidt ud af datter og svigersøn

Så måtte jeg til nævnet igen, da havde jeg selv fundet en lejlighed, manglede kun bolignævnets godkendelse, men den måtte jeg ikke få, men her i kommunens hus blev der en ledig, som jeg så kunne få. Et værelse og køkken, en del af mine møbler må stå ude på loftet, men man har da tag over hovedet, er jeg ked af at være her, er jeg velkommen i Sverige, så længe jeg har lyst, har et godt værelse og brændsel i massevis. En stor have og park, stort gartneri, stort herskabshus og kan hjælpe min datter med mange ting og underholde godsejeren, vi er omtrent lige gamle, han har gået i skole på Frederiksberg og

været dansk officer, hans forældre var danske, hans mor var en Rotbøll fra Børglum Kloster, han selv har været gift med en dansk dame.

Han har haft godset siden 1906, overtog det efter sine forældre. Der er 350 Tdr. land mark og 100 Tdr. land skov, mest gran, en park på 10 Tdr. land med løvtræer og enkelte lærk. Stor trædgård med mange frugttræer og buske. Hovedbygningen er ca. 300 år gammel, omgivet af høje lindetræer, som er lige så gamle som bygningen og 45 - 50 meter høje. Nu er godset solgt på den måde, at godsejeren har ret til at beholde hovedbygningen så længe han lever, så der sker ingen forandring for min skyld, så længe min datter bliver i pladsen, der er jo et stort gode for mig, det er ikke nemt at slå sig igennem med aldersrenten alene.

Jeg har rejst en del omkring med min datter. Vi har været i Råå og i Lund og set domkirken, hørt uret slå og apostlene gå omkring, set Universitetet og parken og den Botaniske Have, men den var noget forsømt. En anden gang var vi i Landskrona, der så vi også kirken, byen og havnen. I Høganæs, Mølle og Kullen har vi også været og ved Søstrene Lundgren, som er meget berømt for deres bagværk, samt vævning og andet håndarbejde, stedet hedder Skæret og ligger ved Skælderviken, der er stor tilstrømning i de fire måneder der er åben.

Der hvor jeg opholder mig hedder " Pilshult " og parken går lige til Kullavågen, 10 min. buskørsel fra Helsingborgs Havnetorv, men det har vel ikke så stor interesse.

Men som jeg meddelte sidst jeg sendte brev med indhold, har jeg en del muntre episoder fra Sjelle og fra vor færden omkring i omegnen, som kunne være interessante at få med, men nu har jeg ikke mere papir. Jeg har ikke hørt noget fra det sidste jeg sendte, men håber ikke det er gået tabt, jeg sender nu dette her efter Adrs. , med hilsen, Adolph Windberg, Annisse By pr. Helsing.

Forud indsendt en del før min hyrdedrengetid.

Opdateringer til barndom erindringerne

Nu er jeg fyldt 80 år, så dette bliver to år ældre, men nu skal vi høre om min tid som hyrdedreng. Fem år varede den, fra mit 9. - 14. år.

Hos bonden Muesslæt

Vi får de to første. Undertegnede fæstede sig til bonden Jens Muesslæt (Morslæt), Vandkærsholm, på vejen til Femmøller Sogn, for en løn af 9 kr., et pund uld og to par træsko. Der var syv køer, nogle kalve og en snes får, som græssede på Sandmarken nær Draaby, en halv times løb på bare ben. Om formiddagen gik køerne løse mellem landevejen og Vigen, hvor der var noget kort, fint men meget fedt græs, det fyldte ikke meget i vommen, så korn og andet på den anden side af vejen fristede jo, derfor skulle jeg være der, men mine frie vaner fra hjemmet ved strand og skov kunne jeg jo ikke glemme. En fiskekrog med en ende snøre som jeg havde fået af en fætter, som var fisker, lå i bukselommen og havet var der også og lysten, køerne gik godt i begyndelsen, de korte bukser af og så i vandet, vende sten og fange småfisk og krabber, bare for at lade dem svømme igen, køerne var glemt, men jeg blev snart erindret om, at jeg var ude at tjene, bonden som pløjede i nærheden, havde jo set det hele, nogle af køerne var gået over vejen til en bedre græsgang, bonden bandt sine heste og var hurtigt på pletten og lovede mig en varm omgang, jeg lod ham vide, dersom han slog mig, havde han ingen hjorddreng. Efter den tid måtte jeg nøjes med at gå i vandet sent om aftenen. Jeg tror bonden var meget fattig, men til gengæld mange børn, alle under 7 år, jeg lå sammen med to andre i en slagbænk, den plads holdt jeg kun et år.

Lærer Dantser

Gik i Handrup Skole ved en lærer Dantser, han var en gammel flink lærer på 84 år, men han faldt om ved de røde og hvide sten ved Ebeltoft og var død med det samme, turen har været for streng for ham, over to mil frem og tilbage. I skolen lærte man ikke meget, jeg var langt videre fra skolen i Ebeltoft, jeg blev sat ved siden af en, som skulle hjælpes lidt frem. Undervisningen var morgensang, skrivning og regning, diciplin fandtes ikke.

Tyrebesøg i sengen

Manden på nabogården ville gerne have mig næste år og det lovede jeg. Han var ungkarl med mere temperament end min nuværende, han var sur. Han spillede violin for sin husholderske om aftenen, hun var en ældre pige, med stor Tournure og puffer på kjolen, hendes forældre boede på vejen til Tirstrup ved Stubsø, jeg måtte tit følge hende hjem om aftenen, hun var bange for at gå ene, vi gik over markerne for at korte vejen. Hun var flink og lavede god mad. Vi havde kun fire køer, men ungkreaturer var der mange af og hans far, som ejede gården handlede med dem, min Principal eller husbond var bestyrer, men fik året efter gården.

Der var en del store tyrekalve imellem, men det gik nu meget godt, på nær en gang, da jeg fik besøg af sådan en tyr om natten, jeg havde ingen værelse, min seng stod i foderloen, et langt smalt rum i forbindelse med stalden, men ingen dør, et lille jernvindue med to ruder, knap så store som mistbænkeglas, udvendige mure kampesten, som næsten altid var våde, det var om efteråret, dyrene var kommet på stald og en af disse tyre var kommet løs og fandt jo også ind til mig, væltede sengen og blev mere ivrig, jeg lå under halm og dyner og holdt mig i ro til husbond kom og reddede mig ud af kniben, så blev det jo lavet, så det ikke kunne gentages.

Husbond havde to brødre, en ældre som havde gården Godthåb ved Stubbesø, med stor tørvemose, en yngre bror, som var på gården. Alle brødre var musikalske, to spillede violin og den tredje horn og de hed Horn og brødrene kaldte ham dobbelt Horn, han havde nemlig en mægtig stor kroget næse. Når de kom på besøg, så var der gilde hele natten, først et godt måltid, med de mange snapse, senere gik det løs med kaffe og thepunch og så fiolerne og hornet frem, en tom spand og to pinde, så skulle jeg slå på tromme.

Det var hårde hunde, på markederne var de næsten berygtede, store og kraftige som de var, snævre bukser, lange blanke støvler, stort overskæg og en knortekæp, men ellers meget godmodige.

Vi havde, oppe mellem bakkerne, en lille tørvemose, der opdagede jeg, der var ål, den havde udløb (tørvemosen) ned til en eng, et stykke nede var der opstemmet, så jeg kunne vande kreaturerne, der var en stor ål på vej til havet, vandet fortsatte nemlig i grøft til stranden, jeg fik travlt med at tøjre dyrene og komme på fangst efter ålen, med min kæp fik jeg den op på land, det var en krabat på omkring 4 pund, så skulle der være gilde og jeg på bare ben til Godthåb og invitere brødrerne, det blev vel nok et ålegilde, og jeg fik 50 øre af hver af brødrerne, det var mange penge dengang.

Der var jeg i to år, men kunne ikke med den nye lærer, så kom jeg på Boeslum-kanten, hvor jeg passede køer andre to år, men nu må jeg slutte hyrdetiden, der er noget andet, jeg skal bruge papiret til.

De sidste ark vil jeg ofre på lidt af hvert.

De omtalte tre brødre Horn, som jeg i min drengetid lærte at kende og satte meget høj pris på.

Omkring 1899 læste min kone i avisen, vi boede dengang i København, at Rasmus Horn var væltet med et læs tømmer på vej fra Ebeltoft og dræbt. Vi havde jo ofte talt om min drengetid, det gav et sært indtryk på mig. Senere fik jeg at vide, at Severin, den ældste, var druknet i en tørvegrav, Peter, den yngste, fandt de død i en grøft. Triste afslutninger på tre raske brødre. Deres gamle mor boede sine sidste år i Ebeltoft.

Ja, nu må jeg så slutte mine oplevelser, som er en hel del indskrænkede, man oplever jo en hel del i løbet af 80 år, når man som mig har haft så omtumlet en tilværelse.

Nu opholder jeg mig på et gods i Sverige, som jeg vidst har omtalt og arbejder endnu lidt i haven og underholder den gamle ejer, som min datter passer huset for. Så længe jeg kan rejse, går det jo, der har jeg det godt.

Førhen gartner og tømrer Ad. Windberg, Annisse.

1920 - 1937

I tilslutning til de forud indsendte oplysninger som landmand og gartner. Hvad vi oplevede hjemme og ude på handeler med grøntsager var jo ikke altid kedeligt.

1920-1937, de bevægede krigsår, da så mange landmænd og statshusmænd måtte forlade deres hjem efter håbløs kamp og alt var tabt, både indskudte penge og ikke mindst arbejde. Som håndværker havde jeg ofret meget på bygningerne både hvad penge og arbejde angik, det var min agt, at min søn skulle overtage den. Vi red stormen af, mine tre kolleger måtte gå.

Jeg fik en kontrakt med Beauvais i København på grønærter, der havde jeg været et år som tømrer. Det gik så godt, at den første krise overvandt jeg, men der skulle meget mandskab til plukning, så der blev et stort folkehold, de fik kosten alle sammen, så min kone måtte også have hjælp.

Jeg havde jo sønnen, senere en tilkommende svigerdatter, 8 koner og unge piger, to drenge, 11 og 13 år, Kaj 13 og Frits 11 år, deres mor var hos mig i flere år som plukker, en rask plukker, hun havde en pige på ni år, som drengene ikke ville anerkende og jaged hende ud af huset, når de var ene, så fik hun mig prakket dem på, hun mente, de kunne tjene føden, manden var smed, men ville hellere gå med uldpakken, så ham kaldte de for uldsmeden.

Arbejde var der nok af, jeg havde kontrakt på 1 Tdr. land persille til frø for et firma i Århus og det blev nu drengenes arbejde at holde den ren. Kaj var lidt af en vagabondnatur og lidt doven, Frits en rask og kvik dreng og til at stole på. Det skete jo når de var ene, at det gik med leg i stedet for arbejde, men planterne tåler jo ikke at blive trampet på, så måtte jeg lidt efter ophavsmanden, men at luge hver dag kan jo også blive ensformigt, så fik de lov at være med de voksne, de var jo spændte på, når de skulle være med at plukke jordbær. Vi havde 1 Tdr. land og den tegnede godt, og dagen kom jo, da der skulle begyndes.

Otte i marken, jeg selv i laden at sortere dem, som skulle til Århus til forskellige forretninger, det var inden vi fik auktionshallen startet.

Rutebil var ikke det første år, kun en lastbil, som fik Århus-varerne med, så kørte sønnen ud i oplandet med resten og det gik over alt forventning, også hjemme blev der solgt en del.

Hunden Dina og hesten Musse

I 1922 fik vi fra en opdrætter en hvalp, en krydsning af grønlandsk og New Foundlandsk for 50 kr.

En dejlig hund, som levede i 14 år. Den fik min kone lært at kalde på os alle sammen, når det var spisetid, i førstningen kaldte den også på naboerne, men heldigvis kom kun en af dem, det var den gamle sognefoged, der havde en lille lod af kirkens jord, han var vandt til at komme ind, når han kunne lugte pandekager, men den blev snart klar over, at det kun var dem indenfor hegnet, som hørte til, jeg hegnede hele marken for at være fri for løse kreaturer, men når den stod på pandekager eller æbleskiver, så snød hunden min kone, gik bare omkring hjørnet af huset og ind i en fart for at passe på panden, den fik altid den sidste pandekage, så måtte min kone tale donner til den, men kun de nærmeste fik deres puf på benet, dem længst borte fik et stort bjæf og ind, ellers blev den og fulgtes med den sidste den kaldte på.

Den var venlig, men det blev en stor tamp, så den kunne nok holde uønskede personer borte. Om aftenen inden jeg gik i seng, tog jeg en tur i stald og rundt om husene, den udvendige post overtog hunden og kom så til stalddøren og med ind. Hun hed Dina, fik aldrig hvalpe, ville ikke mænge sig med de bastarder her omkring, fremmede hunde blev fulgt langt på vej. Hendes største fornøjelse var, når der var sne, da lavede hun et leje, helst så højt som muligt, der kunne hun ligge i timer. En lille foxterrier vi havde, ville hellere være i kurven, den var så stor, så begge hunde og et par katte kunne være der, de enedes godt, det er dejligt at have med dyr at gøre, de er kloge. Den store hund kunne høre, når det var vort køretøj som kom, når min kone sagde, hvor er Harald og Musse, det hed hesten, så klagede den sig, men så snart den hørte lyden, kom den til døren og hylede af bare glæde, så kunne maden sættes på og et stykke brød til hesten, den gik helt op på trappen og tog imod.

Ude på turen havde Musse også sine faste steder, hvor den fik sit brød, bagere og brødudsalg gik den ikke forbi og havde den en gang fået en skive brød af en privat, skulle den nok huske det. En hest er klog, efterhånden som jeg blev ældre og det kneb at følge den efter harve og plov, ville den godt spille mig et puds når den kunne, den gik i to timer i hvert træk, så kom den hjem og fik sit foder, den kunne til tider forestille, at nu var den træet, men så snart skaglerne var bundet på ryggen af den, var den omkring med begge bagben i luften, der narrede sønnen den altid og sprang på ryggen af den, men det var jeg bleven så stiv til, den kunne ikke lide mig som kusk, den rystede på hovedet, når den så det var mig, som skulle være kusk, så var det bare til købmanden, jeg ville gerne køre stille for at nyde turen, men det skulle helst være i skarp trav, så måtte sønnen jo holde Musse, mens jeg fik benene i vognen, så kunne man lige så godt give hende luft, pisk havde vi ikke i vognen og de kunne høre, hvem der kom. Jeg købte somme tider en gammel hest på Hammel marked, når prisen passed, græs havde vi altid nok af.

Andre heste

En gammel udsætter fra Artilleriet købte jeg af en fiskemand, den var så mager, at hvert ribben kunne tælles på den, sønnen kiggede lidt skævt til den, men da den kom på græs og fik hvilet sig en måneds tid og et ekstra mål korn to gange om dagen, begyndte den at ligne en hest og bentøjet var der ingenting i vejen med, så der blev en hest ud af den.

En dag sagde jeg til sønnen, jeg tror jeg skal prøve, hvordan den er at ride på, jeg havde et ærinde til karetmageren i nabobyen, vi skulle handle om en vogn, hesten kom i stald og fik et foder, på hjemvejen var det så meningen, at jeg skulle være puttet i grøften, men det blev der ikke noget ud af, til gengæld fik den en galoptur hele vejen hjem, to dage efter løb den, løbsk er vel så meget sagt, den blev bange, sønnen var inde i byen hos vor nabo og skulle hente en vægt, han havde lånt, sønnen ville binde hesten, men bonden sagde, den løber ingen steder hen, men vægten raslede og hesten løb imod en portstolpe med vognen, der blev den og hesten løb med en halv svingende skagle hjem og en omgang i

marken, så stærkt har vist ingen i Sjelle set en hest løbe, så gik den til stalddøren, der tog min svigerdatter den, kun vognen havde taget skade, så kom sønnen og skulle sige fra bonden, det var hans skyld, hesten kom ikke i stald denne gang, men for en anden vogn ind og hente havaristen, der var ikke noget i vejen med hesten. Bonden havde opskåret vogntræ, så jeg kunne selv ordne det hele.

En anden gang jeg var i Hammel på marked, fik jeg kig på en køn lille rød russer, som en handelsmand fra Randers stod med sammen med en del andre. Jeg spurgte på prisen, den var, syntes jeg noget lille. Hvad er der begravet i den, er den reel? Den er lidt vredsen, altså den vil bide mennesker, ja, den var ikke helt fri, er den bilfast? den kunne ikke lide at møde dem, nej, det kan jeg heller ikke, men vil den gå forbi eller går den i grøften? nej, det mente han ikke. Det var et kønt dyr med et godt bentøj, han slog af i prisen og jeg købte dyret, kunne have solgt med god fortjeneste, men ville først prøve, hvad den indeholdt. Det kneb med plads, havde to i forvejen, så vi måtte sætte den i en svinesti, der havde vi nær aldrig fået den fra, den måtte gå og sunde sig uden æde i flere dage, den var som en vild, vand fik den, men æde fik den vente med, til den ville te sig.

Det blev min kone, som fodrede den først med et par skiver brød og ovenikøbet fik lov at stryge den på mulen og snakkede med den, hun syntes, den var så sød. Endelig fik vi så dyret på græs og den fik en venlig omgang. Det var en lille kraftig fyr, men vi blev klar over, at det med at møde biler, havde en anden årsag, den havde nemlig været påkørt af en bil, men efterhånden kom den over det og vi kørte sikkert med den, når artillerihesten var indkaldt, den gav en god skilling i tjeneste.

En anden gang kom jeg i handel om en rigtig mager kvie til et forårsmarked, det var kun hud og ben, jeg spurgte min nabo, om han ville have en aktie med, ja, bare ikke den var for dyr, sønnen sagde, bare den kan gå til Sjelle, så går det nok. Bonden trak sin aktie tilbage, så vi måtte selv stå for risikoen, det blev sent inden sønnen nåede hjem, han måtte hvile i grøften, mens dyret fik noget i vommen. Den kom i stald om natten, fik et godt lag halm og en god portion grønkløver, om morgenen havde den ædt det hele, så langt den kunne nå, så kom den på græs og på to måneder tjente den 200 kr. i ren fortjeneste, bonden ærgrede sig.

Barnebarn og jordbærtid

I jordbærtiden gik det med liv og lyst. Hver plukker havde sit lille flag med sit navn på, som de stak i jorden når de forlod en række og skulle tømme kurve, det havde også den fordel, at jeg kunne se, hvem som ikke plukkede rent, når bærrerne sad til næste omgang var de jo ødelagt.

En lille pige på 2 år, det var sønnens, hun ville også plukke, hun fik en lille kurv, som rummede en kilo og holdt trop med de voksne, hun var mig en trofast hjælp. Hun havde en tøjdukke som hed Sukkerdrengen, men det var for meget for hende, hun kaldte den Guggergrengen, den og så hunden Dina var tro følgesvende, den vogtede hende fra hun lå i sin barnevogn, ingen anden end min kone kunne få lov, at komme i nærheden, når hun lå i sin vogn, ikke engang hendes mor. Fra hun kunne begynde at stavre omkring, fulgte hunden hende, faldt hun, tog hun i Dinas lange pels og kom så på benene igen. En sommer havde jeg en gift mand, hvis kone var plukker, han skulle passe kreaturerne og marken og tage sig lidt af den lille pige, men de blev gerne uens om dukken, hun måtte ikke sige Guggerdrengen, men skulle sige Sukkerdrengen, så beklagede hun sig til mig eller Bedstemoder.

Om foråret, når jeg prikledede i mistbænkene i marts-april måned ville hun være med, hun lærte alt fra grunden af og var mig efterhånden til megen nytte og glæde. Nu er hun gift og har to dejlige drenge, der er jeg ofte på besøg.
Nu må jeg slutte dette lille eventyr.

4/4-1954

Adolph Windberg Annisse.

Om hunden Dina

En hundehistorie om hunden Dina, denne synes jeg, kan være ligeså interessant for læserne. Det var fra mit husmandsbrug i 1923, på præstegårdsmarken i østjylland, jeg havde fået en hundehvalp fra Sjælland af race New Foundlænder, krydset med en grønlandsk, det blev en stor tamp, nem at lære, at gøre god vagt og passe på alt småkravl.

I tyverne da tiderne blev dårlige for landbruget, begyndte jeg på gartneri og frøavl og måtte om sommeren have en del fremmed hjælp til lugning og plukning af bær, særlig jordbær, alle de fremmede fik deres formiddagskaffe- middagsmad og eftermiddagskaffe og spredt over marken var der jo et problem med at kalde hjem når maden var færdig, min kone som var meget nærsynet kunne ingen se før hun var i nærheden af dem, så begyndte hun at tage Dina med, og gik og snakkede med den, efterhånden kunne den selv begynde at kalde til kaffe, men for at få rigtig system i det gik jeg selv nogle gange med den, så den rigtig forstod, hvad det gjalt, men som så mange små ejendomme havde vi naboer på alle fire sider og skønt min mark var indhegnet af hensyn til løse kreaturer så gik det galt for Dina i de dage hvor den rigtig skulle lære at gøre gavn og fri min kone for at kalde til måltiderne, der var jo som regel folk i roerne, dem skulle vi jo have en lille sludder med, de fik jo at vide, hvad det drejede sig om, Dina var en køn hund og venlig, ville nok modtage et klap og blive rost, men den første dag den var på sin runde, kaldte den både på vore egne og naboerne og kom stolt hjem i køkkenet i spidsen for hele flokken, 9 mand stærk foruden vore egne 10 og så min kone og mig. Søn og svigerdatter der var hjemme i flere uger og hjalp til, hvem der var mest imponeret af det hele var vel nok Dina og de gode naboer, min kone havde bagt æbleskiver men ikke regnet med sådan et rykind, men tog det fra den gemytlige side, der er jo noget der hedder hjemmebagt kage m.m.og kaffen gik det jo også ud over, der blev jo en hel lille komsammen ud af det.

Det betød en tilbagegang for Dinas hjælp, jeg måtte i flere dage følge og gjorde Dina opmærksom på, det kun var vore egne det gjalt, der var dog en undtagelse, den gamle sognefoged var forpagter af et par tdr. land, som stødte op til min ejendom, han var en hund efter pandekager og hver gang vi fik pandekager, var han en stadig gæst, hans kone havde astma og kunne ikke tåle at bage. Eftersom vi fik grøntsager og planter til salg, kom der jo efterhånden ikke så få kunder og når Dina, som havde sin bedste plads ved indkørslen og når hun så opdagede, der kom en hen ad vejen, kom hun glad i marken, så var det meningen, jeg skulle følge med hjem, i de fleste tilfælde var det jo rigtigt nok, men engang i mellem kom der en gammel kone, som på sin vandring gik og bar på sit strikkesøj med garnnøgle i en kurv, det var jo ikke nemt for Dina og vide, først når vi på vejen hjem og hun opdagede at kunden gik forbi, blev hun lidt flov, men jeg måtte så trøste hende lidt.

Dina var også en god barnepige, næsten for skrap, min søn og svigerdatter havde en lille pige og min kone var jo den som måtte tage sig mest af barnet, når moderen arbejdede i marken, når den lille var lagt i vognen tog Dina plads ved den og ingen kunne nærme sig vognen andre end min kone. Om vinteren når hønsene gik frit ude, skete det, de kom ud på landevejen, som gik tæt forbi ejendommen, da havde min kone lært den, at genne dem

ind på vor egen område, om vinteren når det var sne var den helt ude af sig selv, vi havde en lille trekant beplantet og efterhånden blev træerne så tætte og høje, så der kunne samle sig store driver helt op til toppen af træerne, der lavede Dina sig et hul og kunne tilbringe hele dage. I hendes store kurv var der plads til mange, vi havde også en lille foxterrier, de enedes godt sammen og der kunne endda være et par store katte og somme tider lagde min svigerdatter en lille griseunge eller et par kaninunger ned til dem, så kunne det dog ske det blev for varmt for Dina med hendes lange pels, men aldrig man hørte en knurren, hun var glad for alle dyr, kun fremmede dyr eller hunde blev jaget bort.

Dinas bedste ven var vel nok hesten Musse fra Artilleriet, en halvblods islænder, det var vel nok et syn at se på, når Musse, som hoppen hed, skulle i marken eller på lang tur og havde haft nogle fridage, da stod den mest på bagbenene til kusken kom i vognen, da kunne Dina ikke komme til at slikke den på mulen og Musse gned sin mule i Dinas lange pels. Når Musse og sønnen var ude med grøntsager omkring i landet, blev det ofte sent inden de kom hjem, da veg Dina ikke fra sin plads ved vejen og så snart hun kunne høre køretøjet, og særlig i frostvejr kunne den jo på lang afstand høre det, den kendte Musses faste trav, så kom den til køkkenvinduet og meldte Harald og Musses ankomst, det gik stærkt det sidste stykke, så snart Musse var spændt fra, skulle den til døren og have sin skive brød og så blev der fulgt til stalden af Dina, så først kunne den få tid til at spise sin mad, om aftenen inden vi gik i seng, var jeg vant til at gå i stalden og rundt om ejendommen, efter at Dina havde været med på runden, sprang hun selv omkring til alle steder, hvor hun så jeg havde min opmærksomhed henvendt også i stalden var hun ven med alle dyrene, selv de små grise og kalve og gedelammene om sommeren.

Da den lille pige skulle lære at gå og stadig faldt omkuld, var Dina elendig, prøvede på alle måde at hjælpe, det endte så med, at den lille tog fat i den lange pels og holdt fast, så gik det rundt i stuen og efterhånden helt ud i marken, hvem der var mest stolt, er ikke godt at vide, men trofaste venner det var de og et stolt syn og mere sikker beskytter kunne vist ingen barn have. Men fotograferes ville Dina ikke, dersom nogen ville prøve den slags, var hun færdig og forsvandt.

Men alt får en ende, også denne lille historie om hunden Dina. Da hun blev 14 år var hendes dage talte, hun blev syg om middagen og dyrlægen kom og skulle undersøge den, han kendte godt hunden og sagde, der er ikke noget at gøre, inden fire timer er den død, han mente som jeg, at Dina så ikke skulle behandles, men have lov at dø stråddøden.

Dina blev så pakket godt ind og kort efter var hun bevistløs og så væk. Dina er begravet på en af hendes ynglingssteder, ved enden af mistbænkene, hvor hun ofte sad i marts måned, når jeg lå og prikede småplanter, hun fik sin fine pels med sig, hun skulle ikke skamferes.

Musses sidste tilværelse endte på slagteriet, det offentlige slagtehus i Århus. Efter den sidste indkaldelse til tjeneste kom Musse til Sønderjylland og da krigen udbrød blev Musse udstationeret til en mand i Sønderjylland, hvor den fik en dårlig behandling og da Musse, stamhest nr. 25, var tildelt mig som ejendom, fik jeg adressen på, hvor Musse stod, jeg skulle nemlig selv bekoste hestens rejse til Århus.